

Poglavje 2

Pasemski standard za krškopoljskega prašiča ¹

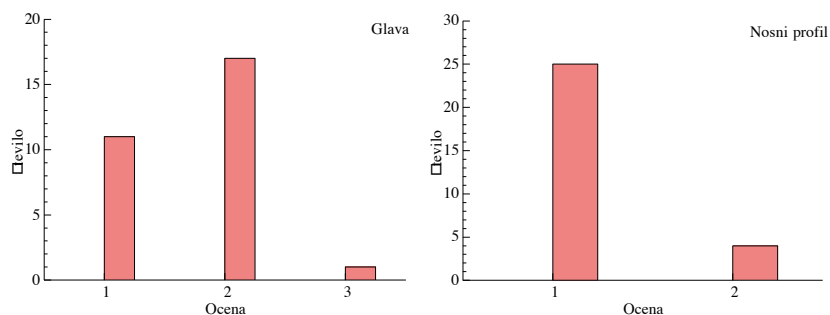
Špela Malovrh, Andrej Kastelic, Milena Kovač

2.1 Uvod

Zootehniška karakterizacija pasme oziroma linije obsega opis zunanosti, morfoloških karakteristik, lastnosti obnašanja, namen reje in proizvodne lastnosti. Z namenom postavitve pasemskega standarda za krškopoljsko pasmo smo opravili meritve in subjektivne ocene na 28 svinjah iz rej vključenih v gensko banko. Vzorec ni velik, kljub temu pa je reprezentativen, saj praktično živeča populacija krškopoljcev izvira iz zajetih rej. Svinje so bile v različnih stadijih reprodukcijskega ciklusa, zato so telesne mere, ki so povezane s kondicijo svinj (take so obseg prsi, širina križa in grebena), lahko bolj variabilne. Merjascev nismo merili, ker so v dveh rejah imeli zelo mlade merjasce, starejši merjasci pa so ob takem roko- vanju nepredvidljivi in so lahko nevarni.

2.2 Splošni opis rezultatov meritev

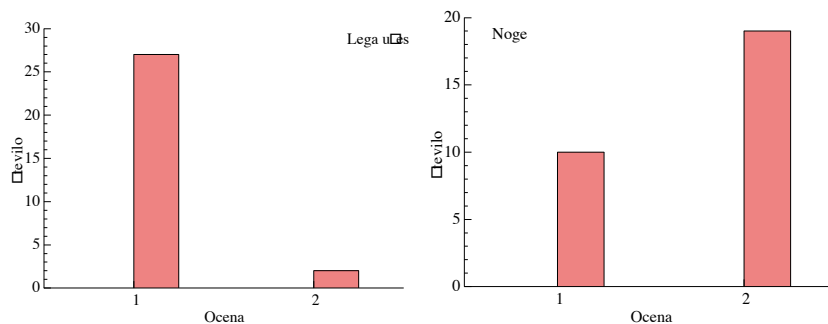
Glava je bila pri 38 % svinj kratka in široka, srednja pri 59 % ter dolga in ozka pri 3 % svinj (slika 1, levo). Nosni profil je bil konkaven pri 86 % živali, ravno linijo smo zasledili pri 14 % svinj (slika 1, desno). Rohrman (1899) za tedanjega krškopoljskega prašiča piše, da je imel ozko glavo in raven nosni profil, Varl (1956) v svojem diplomskem delu trdi, da so imeli črno-pasasti prašiči še okrog leta 1925 raven in srednje dolg rilec ter ušesa precej krajša od rilca.

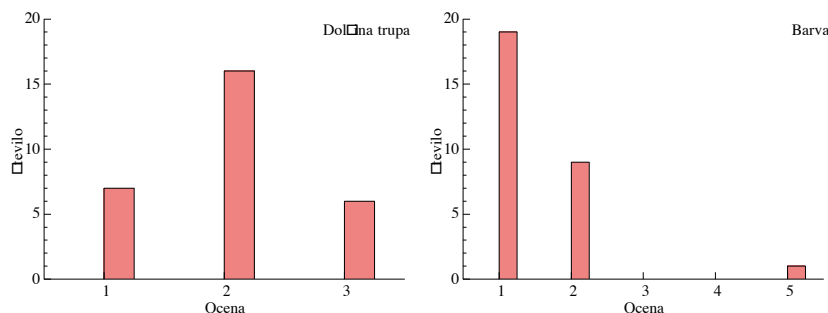
Slika 1: Glava (1 - kratka, široka, 2 - srednja, 3 - dolga, ozka) in nosni profil (1 - konkaven, 2 - raven)

¹ Prispevek je sofinanciran v okviru Javne službe nalog genske banke v živinoreji

Viseča ušesa je imelo 93 % svinj, polviseča pa preostalih 7 % (slika 2, levo). Noge so bile pri 34 % živali debele in grobe, pri preostalih dveh tretjinah pa tanke in fine (slika 2, desno). Trup je bil glede na subjektivno oceno kratek pri 24 %, srednje dolg pri 55 % ter dolg pri 21 % svinj (slika 3, levo). Dve tretjini svinj sta bili značilno opasani, slaba tretjina je imela širok bel pas, medtem ko je bila ena žival (3 %) lisasta na sprednjem delu telesa (slika 3, desno).

Slika 2: Lega ušes (1 - viseča, 2 - polviseča, 3 - pokončna) in noge (1 - debele, grobe, 2 - tanke, fine)

Slika 3: Dolžina trupa (1 - kratek, 2 - srednje dolg, 3 - dolg) in barva (1 - značilna opasanost, 2 - zelo širok bel pas, 3 - celo telo temno, 4 - sprednji del telesa bel, 5 - lisast)

Svinje so bile ob merjenju stare približno 3 leta (tabela 1), smo pa pri merjenju zajeli tudi mlajše, še rastoče živali. Od rilca do sedničnih grč so svinje v povprečju merile 160.5 cm, sam trup pa je meril 116.3 cm. V grebenu so bile visoke 80.7 cm, v križu pa 85.3 cm. Obseg prsi pri svinjah je meril v povprečju 140.2 cm, širina prsi in križa sta znašali 40.1 cm in 35.8 cm. Med izmerjenimi lastnostmi sta bili najbolj variabilni širina križa in širina prsi,

sam obseg prsi je bil v primerjavi s širino križa in prsi manj variabilen. Na precejšnjo variabilnost telesnih mer kažeta tudi spodnja in zgornja meja zaupanja srednje vrednosti, ki imata pri večini lastnosti razpon 5 do 10 cm. K temu nekaj prispeva tudi majhna velikost vzorca. Varl (1956) je izmeril 20 črno-pasastih svinj povprečne velikosti. Povprečja za telesne lastnosti, ki jih je izmeril, so precej manjša od naših. Navaja pa tudi vrednosti, na podlagi katerih domneva, da obstajata dva tipa krškopoljcev. Vrednosti iz druge skupine, ki naj bi predstavljala večji tip krškopoljskega prašiča, so našim povprečjem bolj podobna: dolžina trupa 175 cm oz. 160 cm, širina prsi 37 cm oz. 35 cm, širina križa 35 cm, obseg prsi 141 cm oz. 137 cm ter višina grebena 82 cm oz. 80 cm.

Tabela 1: Telesne mere svinj krškopoljske pasme (N=28)

Lastnost	Povpr.	SD	CV (%)	Meje zaupanja 95 %		5. per.	95. per.
				Spodnja	Zgornja		
Dolžina telesa (cm) ¹	160.5	12.2	7.6	155.8	165.3	146	181
Dolžina trupa (cm) ²	116.3	9.4	8.1	112.7	120.0	102	133
Višina grebena (cm)	80.7	7.1	8.8	78.0	83.5	70	93
Višina križa (cm)	85.3	6.6	7.7	82.7	87.8	77	97
Obseg prsi (cm)	140.2	13.8	9.8	134.8	145.5	121	166
Širina prsi (cm)	40.1	6.0	14.8	37.8	42.5	32	53
Širna križa (cm)	35.8	6.9	19.4	33.1	38.4	28	52
Starost (m)	35.6	12.8	36.0				

¹od rilca do sednične grče; ²od sprednjega roba plečnice do sednične grče; Povp - povprečje; SD - standardni odklon; CV - koeficient variabilnosti; per. - percentil

2.3 Pasemski standard

2.3.1 Osnovni podatki o pasmi

Ime pasme: KRŠKOPOLJSKI PRAŠIČ

Velikost: srednje velika pasma

Izvor: Slovenija (Krško Brežiško polje, obronki Gorjancev)

Proizvodni tip: mastni prašiči, v preteklosti je bila primarni namen reje prireja slanine, v sedanjem času pa je namen reje slanina in meso, zato ga lahko označimo kot kombiniran tip

Temperament: po naravi mirne živali

2.3.2 Opis zunanosti

Pri opisu zunanosti krškopoljskega prašiča smo si pomagali tudi z opisom v Anonymous (1971).

Barva: črna in bela, značilen neprekinjen bel pas čez pleča in sprednje noge, bele barve naj bi bila tudi rilčeva plošča

Glava: srednje velika, ne pretežka, s širokim čelom

Rilec in nosni profil: širok srednje dolg rilec, nosni profil nekoliko konkaven oz. sedlast

Ušesa: srednje dolga povešena oz. viseča

Vrat: srednje dolg in povezan

Pleča: močna in zaprta

Trup: širok in globok, vendar ne preglobok

Hrbet: dolg, širok in raven

Križ: širok, dolg, s primernim naklonom, dobro povezan s trupom

Stegna: široka, polna in globoka (segajoča nizko nad skočni sklep)

Noge: močne in suhe, ravne

Bicliji: močni, srednje dolgi

Ščetine: močne, bleščeče, ravne, na obarvanih delih telesa temne

2.3.3 Morfološke lastnosti

Okvirne vrednosti za svinje krškopoljske pasme smo izbrali na osnovi povprečij in variabilnosti za telesne mere pri živalih, ki so bile starejše od 2.5 let. Takih je bilo v vzorcu 11.

Dolžina telesa: 155-175 cm

Dolžina trupa: 110-125 cm

Višina grebena: 80-85 cm

Višina križa: 85-90 cm

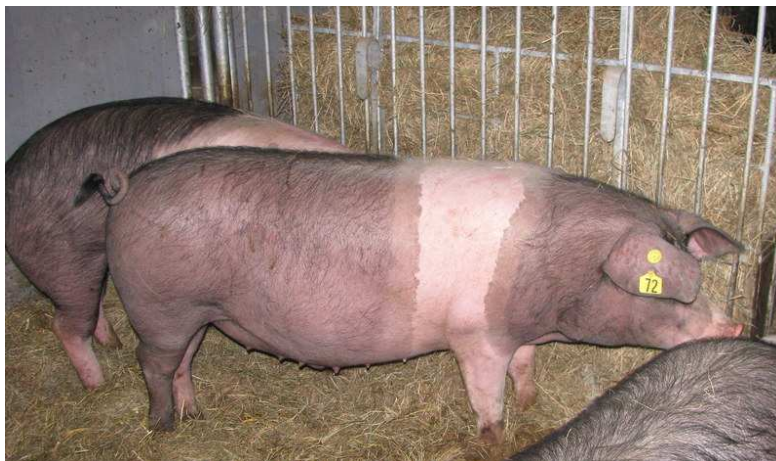
Obseg prsi: 140-155 cm

Širina prsi: 40-45 cm

Širina križa: 35-40 cm

2.3.4 Proizvodne lastnosti

Pasmo krškopoljski prašič (slika 4 na naslednji strani) odlikuje prilagojenost na skromne razmere, odpornost, razmeroma dobra plodnost in sposobnost rasti do večjih telesnih mas. V različnih poskusih (Planinc in sod., 2009, 2010; Kovač in Flisar, 2015) so pitanci priraščali od 300 do 600 g/dnevno. Najmanjši prirasti so bili na paši, pri pravilno sestavljenih obrokih

Slika 4: Krškopoljski prašič

in omejenem krmnljenju pa je bil dnevni prirast 600 g/dnevno. V poskusu, kjer so bili pitanci krmljeni po volji so priraščali 1000 g/dnevno (Kastelic, 2001). Krškopoljski prašiči imajo lahko velike priraste, vendar se pri tem tudi močno zamastijo, zato pitance krmimo omejeno oz. restriktivno. Pri pitancih in brejih svinjah lahko beljakovinsko komponento predstavlja kakovostna doma pridelana voluminozna krma. Vseeno pa mora krmni obrok zadostiti potrebam tako po beljakovinah kot po energiji, saj le s pašo ne zadovoljimo potreb nobene izmed kategorij. Pri sesnih pujskih, tekačih in svinjah v laktaciji, ki jih krmimo po volji, so voluminozna krma ali okopavine predvsem priboljšek in ne osnovna krma.

Plodnost pri krškopoljskem prašiču spremljamo že 22 let (Kovač in sod., 2015a). Gnezda so tako pri mladica kot starih svinjah zelo variabilna. V letu 2013 je bilo pri mladica v povprečju 8.77 rojenih, 7.92 živorojenih in 0.85 mrtvorjenih pujskov. Pri starih svinjah je bilo gnezdo ob prasniti pričakovano večje: 10.53 rojenih, 9.53 živorojenih in 1.00 mrtvorjen pujske. Tako pri mladica kot pri starih svinjah je bil delež mrtvorjenih pujskov zelo velik (okrog 9.5 %). Po laktaciji, v povprečju dolgi 51 dni, so svinje odstavile 7.08 pujskov, kar pomeni, da so med laktacijo izgube predstavljale še dodatnega 1.52 pujska na gnezdo oz. 21.49 %.

Mladice so ob prvi prasniti v povprečju stare 15 mesecev (Kovač in sod., 2015a), kar pomeni, da so bile pripuščene šele v 12 mesecu starosti. Pri starih svinjah je bila doba med prasnitvama v letu 2013 v povprečju dolga 203 dni, saj so svinje uspešno pripuščene šele 37 dni po odstavitvi, laktacija pa je bila dolga 51 dni.

2.4 Zaključki

Vsaka populacija je podobno kot organizmi, ki jo sestavljajo, živa zadeva. S spreminjanjem svojih članov se spreminja tudi populacija. Tako tudi pasemski standard za neko populacijo ni nekaj stalnega, temveč zahteva občasne preveritve in po potrebi tudi spremembe. Podali smo pasemski standard, ki je osnova pri rekonstrukciji pasme krškopoljski prašič.